

Martin Johnson : Elefántok. (Singer és Wolfner.) — A könyvsikerek bizonyítják, hogy ma sokkal hálásabb dolog jó útleírással lépni a közönség elé, mint rossz regénnyel. Sőt olykor a jó regény sikerével is vetekszik egyik-másik útleírás olvasó-hódítása, kivált, ha az író éreztetni tudja, hogy nem csupán izgalmas vadászkalandok elbeszélése a főcél, hanem a bejárt és megismert terület lelkéhez is megtalálta a kulcsot. És ha joggal beszélhetünk a táj lelkéről, még jogosabban szólhatunk az állatok lelkivilágáról. Rudyard Kipling, Jack London és Bölsche káprázatos sikerei igazolják, hogy az állatok lelkiségének megnyilvánulásai számunkra semmivel sem érdektelenebbek, mint az ember lelki problémái.

Itt meg kell jegyeznem, hogy Johnson könyvének a Kipling, London stb. jellegzetes műveivel való összehasonlítása arra a megismerésre vezet bennünket, hogy a költő-írók — legalább félig-meddig — már áthidalták a szorosabb értelemben vett irodalom s a szakirodalom közti szakadékot. Ez az áthidalás ez utóbbiak részéről indult meg, de újabban — Brehm Alfréd működésével kezdődően — a szakírók is megtették a magukét. Nálunk különösen a Természettudományi Társulat kiadványsorozatának egyik-másik kötete, valamint Kittenberger Kálmán két könyve tanuskodik a magyar szakírók ezirányú munkásságáról.

Johnsonnak az «Elefántok» című könyve alapján a népszerűsítő szakírók közt kell a helyét kijelölnünk. Pedig könyvének bevezető fejezete alkalmas arra, hogy hamis képet alkossunk magunknak erről az íróról, mert önmagáról szinte torzképet fest. «Szeretjük az izgalmas, kalandos életet — írja feleségére is értve a szerző... A rinóceroszok elől fölmászunk a fa tetejére... Oroszlánok és hiénák üvöltenek a sátrink körül.» Ezt azonban

csak szerénykedésből mondja így Johnson. A valóság az, hogy nem a kalandos életet, hanem a kelet-afrikai vadonosság lelkét szerette meg, s valósággal szívébe fogadta a «született arisztokratához» hasonlítható zsiráfot, a «művelt, képzett úriembernek» minősíthető elefántot, a «sportot űző» oroszánt. Még a rinóceroszra sem tud haragudni, holott nagyon sokszor támadta meg ok nélkül. Humorral csak ezt jegyzi meg róla: «Azt hiszem, minden rinócerosz ballábbal kel föl reggel». S hogy csakugyan nem az izgalmas s vadászkalandok keresése a főcéljuk, kitűnik abból, hogy feleségével együtt valóban csak nagyritkán: életveszélyben nyúlnak fegyverhez. Az elejtett vadat pedig még ilyenkor is szívükből elsiratják.

Minden túlzás nélkül mondhatjuk: Johnson könyve *propaganda-irat* a vadon élő, s mind máig veszedelmeseknek tartott állatok érdekében. Szinte önvád kínoz bennünket, hogy vérszomjasnak rágalmaztuk az oroszánt, s életveszélyesnek az elefántot, vad bivalyt, s az orrszarvút. Ebből a könyvből minden olvasó megtanulhatja, hogy az embernek egyetlen vadállattól sem kell tartania. Annál inkább kell a vadállatoknak tartaniok az — embertől.

A vonzó közvetlenséggel írt könyvben csak egy-két — egészen jelentéktelen — kifogásolható pontra akadunk. Ezek egyike a kérődő viziló (p. 98), másika pedig a kenyai hím oroszlánok gyatra sörényének az a téves magyarázata, hogy azt a tuskés bozót tépi ki. (Megjegyzendő, hogy ez az egyébként tetszetős magyarázat szelvében elterjedt, s koholmány mivoltára csak Kittenberger Kálmán mutatott rá.) A fordító — Ruzitska Mária — munkája is jó, de néhány esetben («nyársas antilop, oryx, «gerenuk») a használatban levő, megfelelő magyar elnevezésnek is utána kellett volna járnia.

Gadl István.